

багатокультурному середовищі» [3, с. 47]. У структурі міжкультурної компетентності можна виділити наступні складники: комунікативний, мовленнєвий і культурний. У сукупності ці складники передбачають наявність комплексу вмінь та навичок, які дозволяють оцінювати комунікативну ситуацію та правильно вибирати вербальні і невербальні засоби спілкування.

Формування зазначених компетентностей потребує значних зусиль. Відтак постає завдання удосконалення підходів до навчання української мови як іноземної, спрямованих на оволодіння мовою в лінгвістичному та соціокультурному контекстах, удосконалення навичок для професійної діяльності, розвиток особистості готової до міжкультурного діалогу.

Література:

1. Василенко І.О. Роль зіставлення мов і культур у формуванні іншомовної компетенції. *Стратегії міжкультурної комунікації в мовній освіті сучасного ВНЗ. Зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ (5 березня 2016 р.)*. К.: КНЕУ, 2016. С. 8-12.
2. Common European framework of reference for languages: learning, teaching, assessment [online]. Strasbourg: Language Policy Unit. URL: <http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/source/frameworkor> >
3. Костюк С С. Розвиток компетентностей міжкультурної комунікації студентів-іноземців на основному етапі навчання української мови: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Кривий Ріг, 2018. 292 с.

Академічна доброчесність чи академічне шахрайство:

вибір іноземних студентів

Моргунова Н.С.

*доц., к. психол. н., завідувач кафедри мовної підготовки
Харківський національний автомобільно-дорожній університет
м. Харків, Україна
e-mail: morgan.ns777@gmail.com*

Однією з головних умов якісної вищої професійної освіти є сумлінне та відповідальне ставлення студентів до навчання у ЗВО. Усвідомлення студентами цінності здобутої професійної освіти, відповідальне, самостійне виконання студентом усіх академічних завдань та чесне проходження

академічного контролю – все це складає поняття «академічна доброчесність». Академічна доброчесність в Україні визнається одним з головних принципів освітньої діяльності. У Законі «Про освіту» це поняття визначено як «сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та проведення наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [2]. У якості основних видів порушень академічної відповідальності у Законі названо академічний плагіат, самоплагіат, фабрикацію, фальсифікацію, списування, обман, хабарництво та необ'єктивне оцінювання. Дотримання принципів академічної доброчесності покладено на університети, як на науково-педагогічних працівників, так і на студентів.

Слід визнати, що у студентському середовищі поширення набуло явище, протилежне академічній доброчесності – академічна недоброчесність, шахрайство у процесі навчання. Для закладу вищої освіти така академічна несумлінність студентів обертається втратою репутації, а сам студент, який вдається до навчального обману, не отримує повноцінної освіти.

Академічна недоброчесність є проблемою світової освіти. Дослідники наводять такі факти плагіату в коледжах США: більше ніж 75 % американських студентів зізнаються, що вдаються до обману в процесі навчання; 68 % визнають копіювання матеріалів з інтернету й використання їх у роботах без належного посилання на першоджерело [5, с. 229]. Для боротьби з шахрайством, плагіатом та академічною недоброчесністю у вищій освіті Європи та США були створені та функціонують, наприклад, Міжнародний центр академічної чесності («The International Center for Academic Integrity» (ICAI)) та Європейська мережа академічної чесності («European Network for Academic Integrity»). Їхня діяльність спрямована на підтримку співпраці закладів вищої освіти у галузі академічної доброчесності.

Викладачі закладів вищої освіти України у своїй роботі досить часто зустрічаються з проявами академічної недоброчесності серед студентів та періодично намагаються привернути увагу педагогічної спільноти до академічного шахрайства студентів під час навчання, на необхідність знаходження шляхів вирішення цієї проблеми, яка набула загрозливих масштабів у вищій школі. Мова йде про такі явища, як списування, використання шпаргалок, перефразування чужих думок, пред'явлення як власної чужої наукової роботи, завантаженої з інтернету або виконаної іншою особою чи фірмою, що надає подібні послуги недбайливим студентам, пряме запозичення деяких частин чужих робіт з інтернет-сайтів без посилання на них та без вказівки джерел у бібліографічному списку; переклад текстів іноземною мовою і назад, щоб видати їх за свою роботу; застосування різних технічних засобів (мікронавушників) на іспитах тощо. У таких випадках метою наукового дослідження стає зовсім не нове наукове знання, а отримання оцінки.

Недоброчесне відношення студентів до навчання знижує якість та ефективність вищої освіти, перетворюючи освітній процес на його імітацію. Тому заклади вищої освіти України намагаються активно протидіяти проявам академічного шахрайства. Більшістю українських ЗВО у 2018-2020 рр. були прийняті «Кодекси академічної доброчесності». Існують такі правові документи і в ХНАДУ. Це «Правила академічної доброчесності учасників освітнього процесу Харківського національного автомобільно-дорожнього університету» та «Морально-етичний кодекс учасників освітнього процесу Харківського національного автомобільно-дорожнього університету», дотримання яких, безумовно, сприяє підвищенню якості освіти та авторитету сучасної науки.

Проблема академічної доброчесності є актуальною і в процесі навчання іноземних студентів, причому у цьому випадку вона має певну специфіку.

З метою розуміння позиції іноземних студентів щодо академічної доброчесності, оцінки масштабів використання нечесних прийомів під час

навчання та ставлення до них студентів нами було проведено анкетування, у якому взяли участь іноземні студенти 3-4 курсів Харківського національного автомобільно-дорожнього університету, всього 161 особа. Воно проводилося у формі онлайн-анкетування за допомогою сервісу Google-форми та було добровільним. Питання опитування стосувалися ставлення до плагіату, поширеності академічної нечесності у студентському середовищі та уявлень про суворість покарання за неї.

На питання «Чому студенти вдаються до списування або купівлі різних робіт, які повинні робити самостійно?» 52 % іноземних студентів відповіли: «Тому, що купити чи списати потрібну роботу дуже просто і доступно», а 27,5 % – «Тому, що не бачать зв'язку між цими завданнями та майбутньою професією». Цікаво, що разом з тим на питання «Що у першу чергу потрібно, щоб після отримання вищої освіти знайти хорошу роботу у своїй країні?», 82,6 % відповіли: «Мати добру освіту, високий рівень знань» і 17,4 % – «Мати знайомства, зв'язки». 39,5 % опитуваних відповіли, що під час навчання в університеті ніколи не списували контрольні роботи чи завдання. 60,5 % іноземних студентів зізналися, що іноді використовували ті чи інші «нечесні» методи в навчанні. Думка опитуваних студентів щодо їх відношення до недоброчесних методів навчання поділилась: 42,4 % з них відповіли, що однозначно засуджують такі методи, 39,4 % скоріше засуджують, але вважають їх використання у певних випадках, і тільки для 18,2 % іноземних студентів вважають використання таких методів нормальною практикою.

Результати здійсненого нами опитування свідчать, що академічна недоброчесність як явище має місце серед іноземних студентів. Більшість іноземців визнає її поширення, а певна кількість з них навіть сприймає її як норму. Саме тому ми вважаємо за необхідне не протидіяти окремим проявам академічного шахрайства, а передусім боротися з причинами, що породжують сприятливі умови для його існування у ЗВО.

Цікавим є аналіз причин поширення шахрайства у навчальному середовищі та поблажливого ставлення до нього як студентів, так і викладачів, зроблений С. Антонюк та Н. Пушкар [1, с. 14]. Обробивши результати нашого анкетування іноземних студентів та зіставивши їх з даними вчених щодо українських студентів, ми вважаємо, що ці причини є досить близькими. Так, причинами академічного шахрайства з боку іноземних студентів можуть бути як чинники соціально-економічного характеру (низький престиж наукових досліджень і розробок, брак фінансування досліджень тощо), соціально-психологічного (недостатньо серйозне ставлення до дисциплін, що є, на думку іноземних студентів, малозначущими в майбутній професійній діяльності, усвідомлення «непотрібності», «формальності» завдань, їх відірваності від практики), так і культурно-виховного (міжкультурні відмінності, різниця у системах освіти країн; особистісні характеристики студентів (неготовність студентів до самостійної інтелектуальної, розумової та аналітичної діяльності, відсутність навичок роботи з літературою й коректного цитування джерел, низька морально-етична культура, зосередження студентів на кінцевих результатах (диплом про вищу освіту як цінність), а не на сформованих навичках і компетенціях як довгострокових результатах отримання освіти)), організаційного (особливості освітнього середовища конкретного ЗВО; низька планка прийому абітурієнтів до навчального закладу, відсутність жорсткого контролю проявів академічного шахрайства з боку викладачів і керівництва ЗВО або особливості форми навчання) та інформаційно-технологічного характеру (широка доступність інформації у результаті науково-технічного прогресу, сприятливі умови для її нелегального копіювання).

Самі студенти у якості причин проявів академічної нечесності називають незнання законів про академічну доброчинність; брак часу на виконання власного дослідження; невміння критично мислити під час опрацювання літератури; недосконалість програм з виявлення плагіату; несумлінне ставлення деяких викладачів до консультацій щодо написання

робіт та перевірки студентських робіт; лінь; страх за невиконану або невірною виконану роботу чи отримання поганої оцінки [3, с. 132].

Якщо деякі викладачі ЗВО самі проявляють лояльність щодо власних проявів академічної недоброчесності, іноземні студенти, безумовно, очікують від усіх викладачів такого ж терпимого ставлення та м'яких заходів покарання під час виявлення свого академічного шахрайства.

У якості шляхів підвищення академічної доброчесності серед іноземних студентів результативним, на нашу думку, буде впровадження їх педагогічного супроводу у процесі навчання в університеті, який повинен відбуватися з урахуванням етнопсихологічних і національно-культурних особливостей, відмінностей між системами вищої освіти держав. Також важливо пам'ятати, що значна кількість іноземних студентів, які зараз навчаються в українських ЗВО, мають низкий, а інколи недостатній рівень володіння мовою навчання з об'єктивних причин (перехід на онлайн-навчання та пов'язана з цим недостатня комунікативна активність іноземних студентів, складність у встановленні міжособистісних відносин з представниками університету).

Конкретними кроками на шляху реалізації такого проєкту повинні стати і науково-методичні семінари з підготовки викладачів до безпосередньої роботи з іноземними студентами, на яких обговорюватимуться питання щодо специфіки, методів реалізації педагогічного супроводу. Необхідною є й організація спеціальних зустрічей для іноземних студентів, під час яких їм необхідно надавати інформацію про основні положення академічної доброчесності, пояснювати, що прояви академічної нечесності можуть призвести до академічного покарання, наводити приклади правильного використання та цитування наукової літератури, зв'язку цінностей їхньої майбутньої професії з проблемами академічної доброчесності тощо. Але починати такі зібрання треба, безумовно, з формування в іноземних студентів стійкої мотивації до навчання. Без мотивації не може бути успішною ні одна справа. Важливим також є формування навичок застосування принципів

академічної доброчесності у практичній науковій діяльності та професійної самореалізації іноземних студентів. Такою практикою може стати, наприклад, участь іноземних студентів у наукових студентських конференціях конференціях.

Доречним, на нашу думку, може стати й використання тематичних методичних рекомендацій щодо здійснення правильних вчинків, організації правильної діяльності у процесі навчання. Таких, як «Посібник для студентів з академічної доброчесності в Массачусетському технологічному інституті (Massachusetts Institute of Technology)», в якому є роз'яснення цілей і завдань дотримання принципів академічної доброчесності, описані випадки їхнього порушення. Наведемо приклад.

1. «Роби: Вір у цінність свого розуму».

«Не роби: Не купуй письмові роботи і не примушуй когось писати роботу для тебе».

2. «Роби: Проводь дослідження чесно та поважай інших за їхню роботу».

«Не роби: Не копіюй ідеї, дані та точні формулювання без цитування джерела».

3. «Роби: Думай своїм розумом. Демонструй свої власні досягнення».

«Не роби: Не копіюй відповіді іншого студента; не проси іншого студента зробити замість тебе твою роботу. Не підробляй результати. Не використовуй електронні або інші пристрої під час іспитів» [4].

Престиж закладу вищої освіти, його авторитетність засновані не тільки на кількісних показниках, як в інших сферах діяльності людей, а й на якості підготовки випускників, їх глибоких знаннях, на унікальних освітніх традиціях, наукових школах, що дозволяє не лише передати фундаментальні знання, а й сформувати високоморальну особистість, яка прагне до саморозвитку і самовдосконалення. Вирішення цієї проблеми стане можливим лише за умови вдосконалення педагогічного керівництва навчальною, дослідницькою

діяльністю студентів, виховання в них відповідального, сумлінного ставлення до навчально-професійної діяльності.

Література:

1. Антонюк С., Пушкар Н. Академічна доброчесність у вітчизняному освітньому просторі: причини порушення і шляхи формування. *Acta Paedagogica Volynienses*. 2022. Вип. 1. Т. 2. С.10–16.
2. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
3. Руда Н.В. Впровадження закону про академічну доброчесність у Харківському національному педагогічному університеті імені Г. Сковороди. Академічна доброчесність: виклики сучасності / Збірник наукових есе учасників дистанційного етапу наукового стажування для освітян (Республіка Польща, Варшава, 28.01 – 08.02.2019). Варшава, 2019. С. 131-133.
4. Brennecke P. Academic integrity at MIT. A handbook for students. MIT Press, 2016. 36 p.
5. Susan D. Blum. My Word!: Plagiarism and College Culture. Cornell University.

Трансляция национальных ценностей в образовательном языковом пространстве

Нуршаихова Ж. А.

проф., доктор филол. н. профессор кафедры языковой и общеобразовательной подготовки иностранцев

Казахский национальный университет имени аль-Фараби

г. Алматы, Казахстан

e-mail: zhanara26n@mail.ru

Мусаева Г. А.

к. филол. н. доцент кафедры языковой и общеобразовательной подготовки иностранцев

Казахский национальный университет имени аль-Фараби

г. Алматы, Казахстан

e-mail: gulbagiza_70@mail.ru

Расширение международных связей, интернационализация всех сфер общественной, политической и экономической деятельности Казахстана вызывает серьезный интерес к нашей стране во всем мире. В такой ситуации, когда смешение народов, языков, культур достигло невиданного размаха, и как никогда остро встала проблема воспитания толерантности к другим культурам, пробуждения интереса и уважения к ним, преодоления в себе чувства